

opportunities for stakeholders to develop their skills and understanding of effective governance practices.

In summary, good governance is vital to the success of higher education institutions. By prioritizing this area of focus and continuing to invest in its development over time, we can help ensure that our educational institutions remain strong and successful for years to come. In conclusion, it is clear that good governance in higher education is essential for the success of educational institutions. Effective governance leads to better decision-making, greater transparency, and accountability, and ultimately results in positive outcomes for students and faculty members alike.

REFERENCES

1. <https://www.boardeffect.com/en-gb/blog/the-importance-of-good-governance-in-higher-education/>
2. <https://www.advance-he.ac.uk/governance/what-good-governance-higher-education>
3. https://www.researchgate.net/publication/365597134_The_Relation_between_Good_Governance_and_Improving_Performance_in_the_Higher_Education_HE-Institutions
4. https://www.researchgate.net/publication/365597134_The_Relation_between_Good_Governance_and_Improving_Performance_in_the_Higher_Education_HE-Institutions
5. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405883116000022>
6. [https://www.chieflearningofficer.com/2018/05/03/future-corporate-university/C_Tansley - Industrial and commercial training, 2011 - emerald.com](https://www.chieflearningofficer.com/2018/05/03/future-corporate-university/C_Tansley_-_Industrial_and_commercial_training,_2011_-_emerald.com)
7. <https://www.wyb.ac.lk/wp-content/uploads/2020/11/7-TB-final.pdf>
8. <https://www.shrm.org/hr-today/news/hr-magazine/pages/0412tyler2.aspx><https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1090951610000684>
9. <https://www.igi-global.com/dictionary/learning-industry/5979><https://doc1.bibliothek.li/aap/FLMF016020.pdf>
10. <https://www.iseazy.com/blog/corporate-university-lms/><https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1090951610000684>

TRANSPORT TARMOG‘I KORXONALARIDA KORPORATIV BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI

Shermuhammedov Akmal Komiljonovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Korporativ boshqaruv kafedrasida katta o‘qituvchisi
Rahmatullayev Kamronbek Baxtiyor o‘g‘li
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti talabasi

Annotatsiya

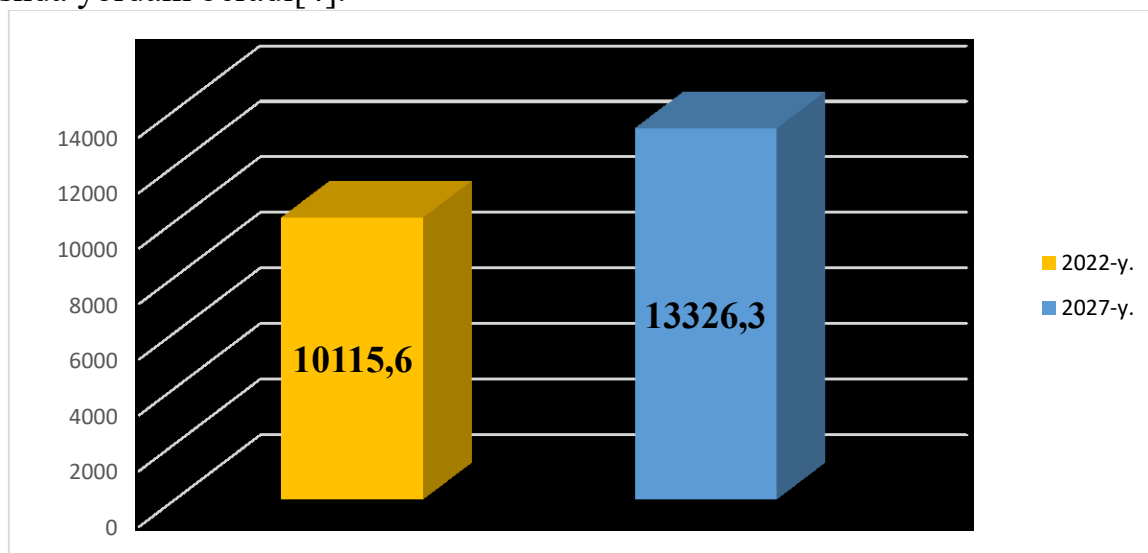
Ushbu tezisda mualliflar tomonidan transport tarmog‘ida faoliyat yurituvchi korxonalarda korporativ boshqaruvni rivojlantirish va uning samaradorligini oshirish yo‘llari to‘g‘risida ma’lumotlar berilgan.

Kalit soʻzlar: iqtisodiyot, korporativ boshqaruv, transport tarmogʻi, korporativ boshqaruv tamoyillari.

Hozirgi kunga kelib butun dunyoda aktual sohaga aylanib boʻlgan, shu jumladan Oʻzbekistonda ham oʻz mohiyatini tobora topib borayotgan korporativ boshqaruv tizimi korxonalar va kompaniyalarning samarali faoliyat yuritishida alohida ahamiyatga ega. Korporativ boshqaruv hozirda mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim rol oʻynamoqda va u sanoati rivojlangan mamlakatlar uchun ham, rivojlanayotgan mamlakatlarning koʻpchiligi uchun ham muhim ahamiyat kasb eta boshladi[1].

Korporativ boshqaruv konsepsiyasi kompaniyaning faoliyatini, obroʻsini va barqarorligini oshirish salohiyati tufayli soʻnggi yillarda katta eʼtiborga sazovor boʻlmoqda[2]. Uning uch tarmoq – aksiyadorlar umumiy yigʻilishi, kuzatuv kengashi va ijroiya organidan iborat boʻlgan strukturasi korxonaning manfaatdor tomonlari va ishchi xodimlar orasida oʻzaro ishonchni mustahkamlashga yordam beradi. Ushbu (korporativ boshqaruv) tizim kompaniyaning aksiyadorlari, kuzatuv kengashi, mijozlar, ishchi xodimlar, hamkorlar, moliyaviy institutlar, hukumat va jamiyat kabi manfaatdor tomonlarning oʻzaro manfaatlarini muvozanatlashni oʻz ichiga oladi[3].

Korporativ boshqaruv transport kompaniyalarida ayniqsa muhimdir, chunki ular isteʼmolchilar, tovarlar va maʼlumotlarni chegaralar va qitʼalar boʻylab olib oʻtish, tashish orqali global iqtisodiyotda muhim rol oʻynaydi (1-rasm). Samarali korporativ boshqaruv transport kompaniyalariga strategik maqsadlariga erishishda, ularning obroʻsini oshirishda, risklarni boshqarishda va manfaatdor tomonlar uchun qiymat yaratishda yordam beradi[4].

1-rasm. Global yuk tashish salmogʻining oʻsish prognozlarini (mlrd dollarda)¹⁹

Maʼlumki, har bir mamlakat iqtisodiyotida transport tarmogʻi alohida muhim ahamiyatga ega. Iqtisodiyotning boshqa tarmoqlaridan farqli oʻlaroq, transport sektori ishlab chiqarish sohasida zaruriy shartlardan biridir, yaʼni xomashyosiz ham muvaffaqiyatli tovar va xizmatlar yaratish mumkin, lekin asosiy tarkibiy qismi

¹⁹ Global Logistics Market Report and Forecast 2022-2027. Expert Market Research. 2021.

transport infratuzilmasi bo'lgan transport kompleksisiz uning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini tasavvur qilib bo'lmaydi[5].

Transport sanoati xilma-xil bo'lib, havo, quruqlik, dengiz va temir yo'l kabi turli xil usullarni o'z ichiga oladi. Har bir usulda ko'pgina o'ziga xos holatlar – xavfsizlik, ekologik barqarorlik va innovatsiyalar kabi muammo va imkoniyatlar mavjud bo'lib, har bir transport kompaniyasi korporativ boshqaruvda o'zlarining maqsad va qadriyatlarini aks ettiruvchi moslashtirilgan yondashuvni qo'llashlari lozim bo'ladi.

Transport kompaniyalarida korporativ boshqaruvning ahamiyati. Korporativ boshqaruv transport kompaniyalarida o'z faoliyatining xususiyatiga ko'ra ayniqsa muhimdir. Transport kompaniyalari murakkab va qattiq tartibga solinadigan muhitda ishlaydi, bunda xavfsizlik masalasi muhim ahamiyatga ega. Samarali korporativ boshqaruv amaliyoti transport kompaniyalariga xavfsizlikni yaxshilash, risklarni boshqarish va qoidalarga rioya qilishga yordam beradi. Biroq korporativ boshqaruv amaliyotda muhim tizim ekanligiga qaramay, transport kompaniyalari samarali boshqaruv amaliyotlarini joriy etishda bir qator muammolarga duch kelishmoqda. Jumladan:

1. Mulkning “parchalanganligi”: Transport kompaniyalari ko'pincha tarqoq mulk tuzilmalariga ega bo'lib, kompaniyaning kichik ulushlariga bir nechta aksiyadorlar egalik qilishadi. Bu boshqaruv masalalarida konsensusga erishishni qiyinlashtirishi mumkin;

2. Murakkab tashkiliy tuzilma: Transport kompaniyalari tarkibida bir nechta sho'ba korxonalari, qo'shma korxonalar va sherikchilikda tashkil etilgan xo'jalik yurituvchi subyektlari mavjud bo'ladi. Bu javobgarlikning aniq chegaralarini belgilashda qiyinchiliklar tug'dirishi mumkin;

3. Normativ talablar: Transport kompaniyalari xavfsizlik, atrof-muhit va mehnat qoidalarini o'z ichiga olgan keng ko'lamli tartibga soluvchi talablarga bo'ysunadi. Ushbu qoidalarga rioya qilish murakkab va ko'p vaqt talab qilishi mumkin;

4. Madaniy to'siqlar: Transport kompaniyalari ko'pincha turli madaniy xilma-xillikda faoliyat yuritadi, bu esa samarali boshqaruv amaliyotlarini amalga oshirishda nizolarni keltirib chiqarishi mumkin.

Ushbu qiyinchiliklarni bartaraf etish uchun transport kompaniyalari korporativ boshqaruv bo'yicha bir qator yondashuvlar va eng yaxshi amaliyotlarni qo'llashlari mumkin. Bularga quyidagilar kiradi:

1. Kengash tarkibi: Transport kompaniyalari o'z kengashlari tarkibini turli xil ma'lumotga va tajribaga, jumladan, transport sanoati, moliya, huquq va iqtisodiyot sohasidagi tajribaga ega bo'lgan kadrlardan iborat bo'lishini ta'minlashi mumkin;

2. Risklarni boshqarish: Transport kompaniyalari o'z faoliyati bilan bog'liq xavflarni aniqlash, baholash va boshqarish uchun samarador risklarni boshqarish tizimini yaratishi mumkin;

3. Shaffoflik va oshkoralik: Transport kompaniyalari o'z faoliyati, moliyasi va boshqaruv amaliyoti haqida muntazam va keng qamrovli hisobotlarni taqdim etish orqali shaffoflik va oshkoralikni oshirishi mumkin;

4. Manfaatdor tomonlarni jalb qilish: Transport kompaniyalari manfaatdor tomonlarni, jumladan, mijozlar, investorlar bilan hamkorlik qilishlari mumkin.

Xulosa va takliflar. Samarali korporativ boshqaruv transport kompaniyalari muvaffaqiyati uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, korporativ boshqaruvga yo'naltirilgan tadbirkorlik uzoq shakllanish davrini bosib o'tgan va dunyoning barcha mamlakatlarida ushbu faoliyatning samarali shakli sifatida e'tirof etilgan[6].

Kuchli boshqaruv amaliyotini joriy qilish orqali transport kompaniyalari mas'uliyatli va axloqiy tarzda ish olib borishlarini ta'minlashi mumkin. Bu esa, o'z navbatida ularga investorlar, mijozlar va iqtidorli xodimlarni jalb qilishda yordam beradi. Samarali boshqaruv amaliyotlari transport kompaniyalariga risklarni boshqarish, ish faoliyatini yaxshilash va manfaatdor tomonlar uchun qiymat yaratishda ham yordam berishi mumkin.

Korporativ boshqaruvga ustuvor ahamiyat beradigan transport kompaniyalari aniq siyosat va tartiblarni ishlab chiqishga, turli va mustaqil direktorlar kengashini tashkil etishga hamda butun tashkilotda shaffoflik va hisobdorlikni ta'minlashga e'tibor qaratishlari kerak.

Bugungi kunda tobora murakkab va raqobat kuchayib borayotgan biznes muhitida transport kompaniyalari korporativ boshqaruvning ahamiyatini e'tibordan chetda qoldira olmaydi. Eng yaxshi tajribalarni o'zlashtirib, mas'uliyatli biznes yuritish madaniyatiga sodiqlik bilan ular o'zlarini uzoq muddatli muvaffaqiyat va o'sish uchun zamin yaratishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

[1] Ashurov Z. The corporate governance in Uzbekistan: a special focus on the board's supervisory role compared with German practice. // Corporate Board: Role, Duties & Composition // Volume 10, Issue 3, 2014.

[2] Castrillón M.A.G. The concept of corporate governance. // Revista Científica "Visión de Futuro", vol. 25, núm. 2, pp. 178-194 – 2021.

[3] Rahmatullayev K. Transport tarmog'i korxonalarida korporativ boshqaruvni rivojlantirish. // Talqin va tadqiqotlar, 1(21), 2023.

[4] Riyandi B. Financially Good Corporate Governance: Case in Transportation Sector in Indonesia. // Universitas Padjadjaran, Indonesia – 2016.

[5] Jalolova M., Amirov L., Askarova M., Zakhidov G. Territorial features of railway transport control mechanisms. // Transportation Research Procedia – 2022.

[6] Шермухамедов А.К. Механизмы эффективного корпоративного управления акционерными обществами. // Аспирант учредители: ООО "Приоритет", (8), 64-68, 2021.

БЮДЖЕТ ТАШКИЛОТЛАРИДА БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИНИ ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАРГА АСОСАН РИВОЖЛАНТИРИШ

Раунова Сарвиноз Ғайрат-қизи

Тошкент давлат иқтисодиёт университети, магистр

Аннотация

Давлат секторида бухгалтерия ҳисоби халқаро стандартлари асосида бухгалтерия ҳисоби тизимини такомиллаштириш ҳисоб юритишни услубий